

Ὅπου τιμῶνται τὰγαθὰ, ἐκεῖ καὶ πληθύνονται.
 Ἄλλ' εἰς τὴν Ἀγγλίαν τιμῶνται.
 ἄρα πληθύνονται.

ΣΝΣ'. ΚΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΟΣ, ὁποῖος ὁ ἐφεξῆς.

Πᾶς ἄνθρωπος, ὅσον ἂν ὑποτεθῆ πεπαιδευμένος, ὅ-
 μως ὑπάκειται εἰς ἀπάτην.

Ἀριστοτέλης μ' ὅλον ὅτι ἦτο σοφώτατος, ἀλλ' ὅ-
 μως ἦτο ἄνθρωπος.

Ἄρα ὁ Ἀριστοτέλης κτλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ συλλογισμῶν ἀποδεικτικῶν καὶ ἀπα-
 γωγικῶν καὶ τοπικῶν.

ΣΝΖ'.

Α'ποδεικτικὸς συλλογισμὸς ἢ ἀπόδειξις εἶδος δια-
 νοίας τὸ κράτιστον καὶ τιμιότατον, χρήσιμον γινόμενον εἰς
 τὰς ἐπιστήμας. ὡρῶσθε δὲ τὸν συλλογισμὸν τοῦτον Ἀριστο-
 τέλης ὅτι γίνεται. ἢ ἔξ ἀληθῶν καὶ πρώτων καὶ ἀμέσων
 καὶ γνωριμωτέρων καὶ προτέρων καὶ αἰτίων τοῦ συμπερά-
 σματος.

ΣΝΗ'. Τοιούτους συλλογισμοὺς μεταχειρίζεται μάλι-
 στα ἡ Μαθηματικὴ ἐπιστήμη ἀρχομένη ἀπὸ τὰ ἀξιώματα
 καὶ τὰς ἄλλας ὑποθέσεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι τὰς ἀπὸ τῶν

Ἄριστοιέλῃν ζητούμενας ιδιότητας· καὶ τοιοῦτους πρέπει νὰ μεταχειρίζεται ἡ ἀληθινὴ φιλοσοφία, ὅσον δύναται, ἂν μέλλῃ νὰ συλλογίζεται ἀξίως τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου ὀνόματός της.

ΣΝΘ'. Πρέπει δὲ τὸ συμπέρασμα νὰ εἶναι ἀμέσως ὑποκείμενον μετὰ τὰς αἰτίας αὐτάς· κατ' ἄλλου τρόπον ἢ ἀποδείξεις δὲν ἐπιφέρει ἀκριβοῦντος· π. χ. εἰάν θελήσῃς ν' ἀποδείξῃς, ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ πόλου διὰ βλέπουσι μὴτ' ἐπιτολάς μὴτε θύσεις ἀσέρων, θέλεις οὕτως ἐπιχειρήσειν τὴν ἀπόδειξιν· οἱ κάτοικοι τοῦ πόλου ἔχουσι καὶ τὸν ἰσημερινὸν καὶ τοὺς πόλους παραλλήλους· οἱ δὲ ἀσέρες φέρουσι παραλλήλους πρὸς τὸν ὀρίζοντα καὶ τὸν ἰσημερινὸν κατὰ τὴν ἀποκλίνασιν· φυλάττουσι λοιπὸν τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ὀρίζοντος· μὴτ' ἄρα ἐπιτέλλουσι, μὴτε θύουσι.

ΣΞ'. Εἰάν δὲ ἀρχή τις ἀπαντήσῃ μὴ ἔχουσα τὸ γνῶριμον, ἀνάγκη εἶναι νὰ προαποδειχθῇ μετὰ ἄλλη ἀπόδειξιν· π. χ. ἢ προαποδοθεῖσα ἀποδείξεις εἶναι ἰκανὴ πρὸς τὸν ὀπισθοῦν γεωμετρηθέντα· πρὸς δὲ πάντη ἀγνοημέτρητον πρέπει πρῶτον ν' ἀποδειχθῇ τί εἶναι σφαιρα, τί εἶναι ὀρίζων, τί ἰσημερινός, τί θέσις παραλλήλος· καὶ προσέτι ὅτι κατὰ τοὺς πόλους ὁ ὀρίζων εἶναι μετὰ τὸν ἰσημερινὸν παραλλήλος· καὶ ἔπειτα νὰ γείνη ἡ τοῦ προκειμένου ἀπόδειξις.

ΣΞΑ'. Τοιαύτη δὲ ἀπόδειξις ὀνομάζεται Ἰα τῶν προτιθέρων, ἧτις εἶναι πᾶσιν προσημασμένα, ὅπου εἶναι ὁριστὰ νὰ ἀποδοθῇ· εἶναι δὲ καὶ ἄλλη, ἧτις ὀνομάζεται Ἰβ τῶν ἠτέρων, ἧτις ἀποδεικνύονται κατὰ αἴτια, τὰ ὅπου εἶναι πρότερα, διὰ τῶν αἰτιατικῶν, τὰ ὅποια εἶναι ὕστερα.

ρα. Πρέπει δὲ νὰ προσέχωμεν διὰ νὰ μὴ αἰτιολογῶμεν ὅπως ἔτυχε τὰ ἀποτελέσματα· διότι ὅπου ἐνδέχεται νὰ εἶναι πολλαὶ ἐνὸς ἀποτελέσματος αἰτίαι, ἀπόδειξις δὲν γίνεται· οὕτως, εἰάν πρόκειται ν' ἀποδείξω ἐκ τῶν ὑσέρων τῆς γῆς τὸ πραιροειδές, παρατηρῶ τὴν ἔκλειψιν τῆς Σελήνης, ὅπου τὸ κατεζοφωμένον μέρος, ἢ γουὸν ἢ σκιά τῆς γῆς εἶναι κυκλική· ἐκ τούτου τοῦ ἀποτελέσματος συμπεραίνω, ὅτι ἐπειδὴ μόνον τὰ στρογγύλα σώματα κάμνουν κυκλικὰς σκιάς, διὰ τοῦτο καὶ ἡ Γῆ εἶναι στρογγύλη. Ἄλλ' εἰάν ἀπὸ οἰκίας ἐρέσκια θέλω νὰ αἰτιολογήσω τὸν κρημισμὸν τῆς ὄτι ἀνέμου βιαίου πνευαὶ τὴν ἐκρήμισαν, ἢ ἀπόδειξις μου δὲν εἶναι ἀληθινή· διότι ἐνδέχεται μὲν καὶ τοῦτο, ἐνδέχεται δὲ καὶ σεισμὸς τῆς γῆς, ἐνδέχεται σάθρωσις αὐτῆς, νὰ ἔγερσαν τῆς πτώσεως αἰτία.

ΣΞΒ'. Φανερὸν δὲ εἶναι, ὅτι δὲν δύναται ν' ἀποδειχθῇ διὰ τούτων τῶν ἀποδείξεων πᾶν ὅ,τι προσπίπτει εἰς τὴν γνῶσιν μας· διότι πολλῶν μὲν εἶναι δυσκατανόητα, ἢ ὅλως ὀκατανόητα τὰ αἰτία, πολλῶν δὲ δυσχερῶς γίνονται αἱ ἀπὸ τῶν αἰτιατῶν εἰς τὰ αἰτία ἀναδρομαί· διὰ τοῦτο σιμὰ τούτων τῶν ἀποδείξεων μεταχειρίζονται καὶ συλλογισμὸν ἄλλον οἱ φιλόσοφοι, τὸν ἀπαγωγικόν, ἢ τὴν εἰς ἀδύνατον Ἀπαγωγὴν. Ταύτης δὲ τὸς οἰκείος εἶναι, ὅπου, ἀγνοουμένων τῶν αἰτίων, ὅπως πρέπει ν' ἀποδεχθῶμεν τὸ πρᾶγμα, ὡς οἴτως ἔχον, διὰ τὴν ἐκ τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἐναντίου ἀκολουθούσαν ἢ ἀτοπίαν, ἢ ψεῦδος, ἢ ἀδύνατόν τι.

ΣΞΓ'. Συγκρατεῖται δὲ ἡ ἀπαγωγή διὰ τριῶν συλλογισμῶν, τοῦ μὲν Α' διαζευκτικοῦ, τοῦ δὲ Β' ὑποθετικοῦ, τοῦ δὲ Γ' κατηγορικοῦ, ὅς τις ἀπαδεικνύει τοῦ Β' τὴν ὑπό-

θεοῦ. οὕτως ἐμποροῦμεν ὡς ἀποδείξωμεν ἀπαγωγικῶς τῆς
σιελήνης τὸ σκιερῶν.

Α' ἢ εἶναι διαφανῆς, ἢ σκιερῶν·

δὲν εἶναι δὲ διαφανῆς·

ἄρα εἶναι σκιερῶν·

Β' δῶτε, εἰ ἄνθρωπος διαφανῆς, ἔλαττος

ἢ ἡλιος δὲν γίνετο·

γίνετο δὲ·

ἄρα οὐδὲν εἶναι διαφανῆς, ἀλλὰ σκιερῶν.

Καὶ δῶτε ἀπὸ τῆς διαφανῆς διαβύνην ἢ ἡλιακὴν ἀκτίς·

εἶναι δὲ καὶ ἡ Σιελήνη διαφανῆς·

ἄρα καὶ ἡ Σιελήνη ὁ ἡλιος.

Τούτου ἄρα εἶναι διαφανῆς ἢ σκιερῶν, ἔλαττος δὲν

γίνετο, τὰ ἅποισιν εἶναι ψευδῆς.

Σημειώσαι. Ἀλλὰ πάντοτε δὲν μεταχειρίζονται κατὰ τὴν διά-
ταξιν τοῦ ἀπαγωγικοῦ συλλογισμοῦ· δῶτε δὲ πρᾶγμα ἕνα ἐμπορεῖ
να ἀποδείξῃ αὕτη ἢ ἀκρίβεια τὸν ἰσθμὸν καὶ χ. συλλογισμὸν ἐμ-
πορεῖτε συντάξαι καὶ ἐκθέσῃ οὕτως· ἢ σιελήνη εἶναι σκιερῶν· διό-
τι εἰ διαφανῆς ἀποδείξεται ἢ ἡλιος, εἰ δὲ διαφανῆς τὸ ἡλιακὸν φῶς, καὶ
δὲν ἔστιν ἡλιος, γίνετο ἡλιακὴ ἀκτίς, καὶ σκιερῶν εἶναι ἄποισιν.

ΠΕΔ'. Μὲ παραμοίαις ἀποδείξεις βεβαιούνται πολλό-
τατα καὶ μαθηματικὰ καὶ παντοίας ἄλλης εἰδῆς θεωρήμα-
τα· π. γ. ὁ Γεωμέτρης μὲν ἐμπορεῖ νὰ ἀποδείξῃ ἀπαγω-
γικῶς εἰτε ἡ διαγώνιος εἶναι ἀσύμμετρος μὲ τὴν πλευρὰν τοῦ
τετραγώνου αὐτοῦ·

Α'. ἢ εἶναι σήμμετρος, ἢ ἀσύμμετρος·

δὲν εἶναι δὲ σήμμετρος·

ἄρα εἶναι ἀσύμμετρος.

Β'. δῶτε ὅτι εἶναι σήμμετρος, ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς

θέλει εἶσθαι καὶ περιττὸς καὶ ἄρτιος·

ἀλλὰ δὲν εἶναι τοῦτο δυνατὸν·

λοιπὸν δὲν εἶναι σύμμετρος.

Διότι ὁ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τετραγώνου ἀριθμὸς

εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν ἡμισυ τοῦ τετραγώνου

ἀριθμοῦ τοῦ ἀπὸ τῆς διαγωνίου· διότι τὸ ἀπὸ

ταύτης τετραγώνου διπλασίου δείκνυται τοῦ

ἀπὸ ἑκείνης, κατὰ τὴν λεγομένην ἑκατόμβην·

εἶναι δὲ ὁ μὲν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς (ὑποθέσεως 3)

περιττὸς 9

ὁ δὲ ἡμισυ τοῦ 18 (ὑποθέσεως τῆς διαγωνίου

4) ἄρτιος 8.

Ἴδαν λοιπὸν εἶναι σύμμετρος, ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς

θέλει εἶσθαι καὶ περιττὸς καὶ ἄρτιος, τὸ ὁποῖον

εἶναι ἀδύνατον·

ὁ δὲ Θεολόγος ἐμπορεῖ ν' ἀποδείξῃ ἀπαγωγικῶς τῆς ψυχῆς τὸ ἀθάνατον οὕτως·

Α' ἢ εἶναι θνητὴ, ἢ ἀθάνατος·

ἀλλὰ δὲν εἶναι θνητὴ·

λοιπὸν εἶναι ἀθάνατος·

Β' διότι ἂν εἶναι θνητὴ, εἶναι ἄδικος ὁ Θεός·

ἀλλὰ δὲν εἶναι ἄδικος·

λοιπὸν δὲν εἶναι θνητὴ.

Γ' Διότι, ὅς τις κριτῆς δὲν τιμωρεῖ τοὺς ἀδίκους εἶναι ἄδικος·

Ὁ δὲ Θεὸς δὲν τιμωρεῖ τοὺς ἀδίκους ἐνταῦθα·

Ἴδαν λοιπὸν ἢ ψυχὴ εἶναι θνητὴ, εἶναι

ἄδικος ὁ Θεός· τὸ ὁποῖον εἶναι ἀδύνατον.

Με τοιοῦτους δὲ ἀπαγωγικοὺς συλλογισμοὺς ἀπεδείξαμεν

ἔκταν σχεδόν τῶν συλλογιστικῶν σχημάτων τοὺς κανόνας εἰς τὸ δεύτερον κεφάλαιον τοῦ παρόντος Μέρους.

ΣΞΕ'. Ἡ δὲ τῆς ἐναντίας ὑποθέσεως πολλάκις συνάγεται αὐτὸ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον θέλομεν· τίτε ἢ ἀποδείξις δὲν εἶναι σπαργαλική, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀντιφάσκουτος, καὶ ἰσχυροτάτη, ὅπου δύναται νὰ γείνη, ὡς τρέπουσα τὸ βέλο, κατὰ τοῦ βιάλλουτος· οὕτως ἰμφορεῖται ὅ ἀποδείξη τὴν σφαίρικότητα τῶν νηριῶν τῆς θαλάσσης κύρτους κατὰ τῶν μὴ δεχομένων αὐτῆν. Ἄς μὴ εἶναι κυρτά· λοιπὸν δὲν ἀπέχουσι ἐπέτης ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς γῆς· τὰ κλέου λοιπὸν ἀπέχοντα εἶναι ὑψηλότερα παρὰ τὰ ἀπέχοντα ὀλιγώτερον· ταῦτα δὲ φυσικῶς κινουῦνται κατὰ τῶν ταπεινοτέρων· αὐτὸ λοιπὸν λαμβάνουσι ἴσην ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς γῆς ἀπόστασιν· λοιπὸν διασχηματίζονται σφαίρικαί.

ΣΞΣ'. Παρακτός δὲ τῶν συλλογισμῶν τούτων, οἱ τινες ἔχουσι γύραν εἰς τὴν ἐπιστήμην, εἶναι καὶ ἄλλος ὅς τις εἰς μὲν ἐπιστημονικὴν γνώσιν δὲ χρησιμεύει· παραλαμβάνεται δὲ εἰς τὰ ἀμφισαλλόμενα, καὶ ἄλλως ὑπὸ ἄλλου δοξαζόμενα καὶ προσυπόμμενα. Ὀνομάζεται δὲ Τοπικός, ἐπεὶ δὴ ἀπὸ τινος τύπου λαμβάνει τὰ μέσα τῆς ἀποδείξεως, ἀπὸ τὴν βίβλου, φέρῃ ἐπιστῆν, τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Ἰσακρεσίου κτ. ὁ αὐτός δὲ ὀνομάζεται καὶ Ἰνδοξος, ὡς ἀποδεικνύου κατὰ δόξαν τινος ἢ τινῶν φιλοσόφων οὐχὶ εἰς ἄλλους ἀποδεικτῆν· καὶ Πέλονος δὲ, διότι προσπαθεῖ νὰ πείσῃ· καὶ Διαλεκτικός, ἐπεὶ δὴ χρησιμεύει εἰς τοὺς περὶ τῶν διαφόρων δοξαζομένων διαλεγομένων.

ΣΞΖ'. Φανερόν εἶναι λοιπὸν, ὅτι αὐτοὶ οἱ συλλογισμοὶ δὲν ἔχουσι χώραν ἄλλου πλὴν εἰς τὰ ἀμφισαλλόμενα κ. χ. ἄρα πάντα κινουῦνται; ἢ ἄρα πάντα ἠρμευῦσι; Ἴν εἶναι

τὸ ὄν; ἢ πολλὰ τὸν ἀριθμὸν; μήπως κινεῖται ἡ Γῆ; μήπως ὁ Ἥλιος; καὶ εἰς πρακτικὰ δὲ θεωρήματα ὡσαύτως· Ἄρα θέλει γενῆν εἰρήνη, ἢ πόλεμος; θέλει προκόψωμι ἢ δεῖνα πολιτεία, ἢ θέλει μένειν ἀμαθῆς καὶ δυστυχῆς; κτλ.

ΣΞΗ'. Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τὰ εἶδη τῆς ἀποδείξεως· πρέπει δὲ νὰ σημειώσωμεν περὶ τούτων τὰ ἐφεξῆς. Α'. Νὰ μὴ ἀποδεικνύωμεν καὶ αὐτὰ τὰ δείξεως ἀνεπίδεκτα· λέγω δὲ ὄχι τὰς ἀρχάς, ἀλλὰ θεωρήματα δεικνύμενα μὲν, μὴ χρειαζόμενα δὲ δεῖξιν διὰ τὸ νὰ εἶναι ἐκ τῆς φύσεως τῶν εὐληπτατάτη ἢ δεῖξισ τῶν. Τοιαῦτα εἶναι πολλαὶ προτάσεις τῆ Ἰουκλείδου, ὅστις π. χ. ὑγωνίζεται ἀποδείξει, ὅτι Παντὸς τριγώνου αἱ δύο τῶν πλευρῶν μείζους εἶσι τῆς λοιπῆς. Καὶ αἱ Μεταφυσικοὶ δὲ οὕτω περιττῶς ἀποδεικνύουσιν, ὅτι τοῦ Μηδενὸς εἶναι μηδὲν ποιητικόν· καὶ τὸ μηδὲν δὲν ἔχει μηδεμίαν ἐνέργειαν μηδ' ἰδιότητα κτλ.

ΣΞΘ'. Β'. Αἱ ἀποδείξεις μας νὰ εἶναι σαφεῖς· διότι ἀσαφῆς ἀπόδειξις μηδ' εἶναι τοῦ ὀνόματος ἀξία.

ΣΟ'. Γ'. Νὰ μὴ ἀποδεικνύωμεν διὰ τοῦ ἐλέγχου· γίνεται δὲ τοῦτο, ὅταν ἀναιροῦντες τὸν τρόπον τῆς ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου, νομιζόμεν ὅτι ἀποδείξαμεν τὴν γνώμημας· διότι, ἂν ὁ ἐναντίος δὲν ἠδυνήθη, ἢ δὲν ἤξευρε νὰ ἀποδείξη τὸ δόγμα του, ὄχι διὰ τοῦτο εἶναι μὲν ἐκεῖνο ψευδές, εἶναι δὲ τὸ ἡμέτερον ἀληθές.

ΣΟΑ'. Δ'. Νὰ μὴ ἀποδεικνύωμεν κυκλικῶς· λέγονται δὲ κυκλικαὶ ἀποδείξεις, αἱ ἀποδεικνύουσαι τε διὰ τινος, καὶ τοῦτο πάλιν δι' ἐκείνου· π. χ. Ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος, διότι εἶναι αἴθερος· εἶναι δὲ αἴθερος, διότι εἶναι ἀθάνατος. Καὶ τὸ τοῦ καρτεσίου· Ἐπάρχει Θεός, διότι πᾶς ἄνθρωπος ἔχει ἰδέαν Θεοῦ· ἔχομεν δὲ ἰδέαν

124 ΠΕΡΙ ΣΥΛΛ. ΑΠΟΔΕΙΚΤ. ΚΑΙ ΑΠΛΩ. ΚΑΙ ΤΟΠ.

θεοῦ, εἴπερ ὁ θεὸς μᾶς τὴν ἐνάσπειρα, καὶ ἐπειδὴ ὁ θεὸς εἶναι ἀληθινός, πρέπει καὶ ἡ ἰδέα μῶς αὕτη εἶναι ἀληθινή.

Ἄλλὰ περὶ μὲν τῆς καθαρῆς λογικῆς ἰκανὰ εἶναι εἰρημῶς μεταδιδόμεν δὲ τῶρα εἰς τὴν ἐφηρμοσμένην.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΜΕΤΣΙΟΣ

ΛΟΓΙΚΗΣ ΤΜΗΜΑ Β΄,

II

Ἐφηρμοσμένη Λογική.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ.

ΣΟΒ΄.

Τὸ δεύτερον τῆς Λογικῆς Τμήμα, ἢ ἡ ἐφηρμοσμένη Λογική διδάσκει ἡὼς νὰ μεταχειριζώμεθα τοὺς εἰς τὸ πρῶτον περὶ ἰδεῶν καὶ κρίσεων καὶ διανοίας ἀποδοθέντας κανόνας· καὶ ἐφαρμογὴ μὲν τούτων τῶν κανόνων γίνεται εὐθύς ἀποῦ οἱ νόμοι τοῦ διανυθίσθαι μερικευθῶσιν εἰς παραδείγματα ἐκ τῆς ἔμπειρίας λαμβανόμενα· διότι ἡ καθαρότης τούτων ὑφίσταται εἰς τὸ γενικὸν καὶ ἀπροσδιόριστον, ὅσον ἐνδέχεται· καὶ ἰδέας μὲν τὸ νητὸν ἀπροσδιορίζως παριστάνεται, εἴαν τὴν σημάσωμεν A · κρίσεως δὲ κατηγορητικῆς μὲν τύπος γενικὸς καὶ ἀπροσδιόριστος εἶναι $A = B$, καὶ $A — B$, διαζευκτικῆς δὲ, ἢ $A \dot{\eta} B$, ὑποθετικῆς δὲ, εἴαν εἶναι A , εἶναι καὶ B . Συλλογισμοῦ δὲ τύποι·

Κατηγορητικοῦ μὲν,	διαζευκτικοῦ δὲ,	ὑποθετικοῦ δὲ
$A = B$	$\dot{\eta} A \dot{\eta} B$	εἰ ἔστιν A , καὶ B .
$B = \Gamma$	ἀλλ' εἶναι A .	ἀλλ' ἔστιν A ,
$A = \Gamma$	ἄρα δὲν εἶναι B .	ἄρα καὶ B .

καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν τοῦ συλλογισμοῦ ὡσαύτως, διὰ
 νὰ μὴ τὰ ἵκανα λαμβάνωμεν ὅλα πάλιν χωρὶς ἀνάγκης. Φαί-
 νεται λοιπὸν, ὅτι εἰς τὸ πρῶτον τμήμα δὲν ἐφυλάξαμεν
 παντὴ καθαροὺς τοὺς κανόνας τοῦ καθαροῦ τῆς Λογικῆς
 μέρους· παρεσυνάφημεν οὖν μὲ τὰς ἰδέας τοὺς ἐκδηλωτικοὺς
 αὐτῶν ὄρους, Ζωκράτης, ἄνθρωπος, ζῶον, καὶ
 μετὰ τῶν κρείσσων τῶν προτάσεις, Σοικράτης εἶναι
 ἄνθρωπος κτ. καὶ μὲ τὰ εἶδη τῆς διανοίας τὰ εἶδη τὰ
 διαλεκτικά, τὰ πάντα ἐκ τῆς ἐμπειρίας λαμβανόμενα· καὶ
 κατὰ τούτους ἐμίξωμεν τὸ καθαρὸν μὲ τὸ ἐμπειρικόν· ἀλλ'
 ὅμως, εὖν συχυσθῶμεν, ὅτι δὲν ἤρουνήσαμεν παντάπασι
 τῆν ἐκ τῶν ἀντικειμένων ἔλην, ἂν οὕτως ἔχη ἢ ἄλλως,
 κορίζομεν ὅτι τὰ Σοικράτης καὶ ἄνθρωπος ἐξελά-
 θωμεν ὡς Α καὶ Β· καὶ οὕτω ἐναιηρήσαντες ὀχράντους καὶ
 ἀριγεῖς τοὺς ἀρχικοὺς νόμους τοῦ διανοεῖσθαι, λέγομεν ὅ-
 τι εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ ἐκείνη καταχρηστικώτερα.

ΣΟΓ'. Ἡ ἐφηρμοσμένη κυρίως Λογικὴ εἶναι μερίκει-
 σις τῶν καθόλου νόμων τοῦ Ἰγῶ εἰς διάφορα ἐπιστημῶν
 εἶδη (Ἑρηπ. Φιλοσ. Γ' Δ'). Λογικῆς ἐφαρμογὴ λοιπὸν εὐ-
 ρίσκεται εἰς πᾶσαν ἀπλῶς ἐπιστήμην· ὅσοι κρίνουτες εἰς
 πᾶσαν μίαν καὶ συλλογιζόμενοι, τίποτ' ἄλλο δὲν κάμνο-
 μεν, εἰ μὴ δίδομεν εἰς αὐτὴν τὸ εἶδος καὶ τὴν μορφήν
 τῆς συνέχειας καὶ ἀλληλουχίας τῶν ἀντικειμένων τῆς· καὶ
 κατὰ τοῦτο ἡ Λογικὴ εἶναι ὄργανον εἰδικὸν ἀπάσης ἐπι-
 στήμης (ΙΔ, Σημ.).

ΣΟΔ'. Φανερόν εἶναι λοιπὸν ἐκ τούτων, ὅτι ἡ ἐφηρ-
 μοσμένη Λογικὴ δὲν εἶναι μέρος ἀναγκαίου τῆς φιλοσοφίας,
 (ΙΒ') ἀλλ' ἐμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐπίμετρον τῆς καθαρᾶς·
 καὶ οὖν τούτου οὐδὲ τὰ ὅρια αὐτῆς δύνανται νὰ περιγρα-

ρηῶσιν ἀκριβῶς· ἀλλ' ὁ μὲν τὴν ἐκτείνει περισσότερον, ὁ δὲ τὴν συσέλλει, καθὼς ἕκαστος σοχάζεται, ὅτι δύναται νὰ κάμῃ τὸ μέρος τοῦτο ὠφέλιμον ἢ ὀπλῶς εἰς πάντα ἀναγνώσῃν, ἢ ἰδιαίτερα εἰς τοὺς μαθητάς του.

ΣΟΕ'. Ἀλλ' ἡμεῖς εἰς τὸ παρὸν τμήμα θελομεν διαλύσειν Πρῶτον περὶ τῶν μέσων τοῦ ἀποφεύγειν τὴν ἀπάτην· διότι, ἐπειδὴ φύσει ὁ ἄνθρωπος εἶναι περιορισμένος καὶ κατὰ τὰς αἰσθητικὰς καὶ κατὰ τὰς νοητικὰς δυνάμεις του, πολλάκις ἐκλαμβάνει τὸ φαινόμενον ὡς πρᾶγμα, καὶ τὸ πρᾶγμα ὡς φαινόμενον, καὶ οὕτω πάσχει πάθος ψυχικὸν ἐλκενότερον παρὰ τὰ σωματικὰ πάθη, ὅσον ἢ πᾶσχυσα ψυχὴ ὑπερβαίνει τὸ σῶμα· χωλαίνει εἰς τὸν δρόμου τῆς ἀληθείας, καὶ τυφλῶται εἰς τὴν κατόπτεισιν τοῦ πραγματικοῦ, καὶ κωφεύει εἰς τὴν ἀκοὴν τῆς γλυκυτάτης ὁρμονίας τῶν ὄντων, καὶ ἴδεν πάσχει χαλεπὸν, ὅταν κατανήσῃ νὰ ἐκθῆ ἀπὸ τὴν φυσικὴν του κατάστασιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ θεὸς ἐν δαθείς εἰς αὐτὸν λόγος ζητεῖ τὴν ἀλήθειαν· διὰ τοῦτο, ἂν εἴπῃς τὴν ἀπατωμένην ψυχὴν ἄρρωστον, τὸνομα τῶν εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐφηρμοσμένης Λογικῆς κανόνων εἶναι κατάλληλον Θεραπεία ψυχῆς (ΙΑ, Σημ.).

ΣΟΣ'. Ἐπειδὴ δὲ νὰ γινώσκωμεν βεβαίως ὅλα εἶναι ἀδύνατον· διότι πολλά δὲν ὑποπίπτουν εἰς τὰς γνωστικὰς μας δυνάμεις ἀμέσως, οὐδὲ δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν ἀκριβῶς πᾶν ὅ,τι εἶναι γνώσεως ἀντικείμενον, καὶ διὰ τοῦτο δοξάζομεν πολλάκις μετὰ πιθανότητος, ὅποτε δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξεύρωμεν βεβαίως καὶ ἐναργῶς καὶ κατὰ σύνεσιν (Κρηπ. φιλοσ. ΟΠ'—Π')· διὰ ταῦτα ἐκρίναμεν εὐλογον νὰ ἐκθῆσωμεν Δεύτερον Πῶς δυνάμεθα ἀπὸ τὴν δό-

ξαν να προσχωρήσωμεν εἰς τὴν εἶδῃσιν, καὶ ἀπὸ τὴν πι-
θανότητα νὰ πλησιάζωμεν εἰς τὴν σύνοσιν, καὶ βεβαίαν κα-
τέληξαν, εἰς πολλὰ πράγματα, περὶ τῶν ὁποίων πρόκειται
συχνότερα λόγος, μάλιστα μεταξὺ τῶν γραμματισμῶν.

Σ(Ι)'. Τρίτην καὶ τελευταίαν θέλωμεν διαλάβειν Περὶ
Μεθόδου· διότι εἰς πᾶσαν μάθησιν ἀναγκαίως ἀπαιτεῖται
διδάσκαλος καὶ βιβλίον, ἢ μόνον βιβλίον, ἐκ τῶν ὁποίων
ἀποκτᾷ τὰς γνώσεις ὁ ἀνθρώπος· διὰ τὸ εἶναι δὲ ἡ μάθησις
τέλειος ἄλλος καὶ εὐκλῆς, ἀπαιτεῖται τῆς δεξιᾶς καὶ
κατόλητος τοῦ δέχεσθαι τὰς εἰσερχομένους εἰς αὐτὴν γνώ-
σεις. (1) τῆς οὗτος εἶναι ἡ μέθοδος, ἣτις ἀπαιτεῖται καὶ
εἰς τὴν συγγραφήν τῶν βιβλίων καὶ εἰς τὴν ἀπὸ μέρους τῶν
διδασκάλων ἐξηγήσιν καὶ ἀδουλίαν τοῦ βιβλίου, καὶ εἰς τὴν
ἀπὸ μέρους τοῦ μαθητῆ ἢ τοῦ ἀσκητοῦ ἀκρόασιν τῶν
μαθημάτων καὶ μελέτην τῶν συγγραμμάτων.

Σ(ΙΙ)'. Διαιροῦμεν λοιπὸν καὶ τὴν ἐφηρμοσμένην Λο-
γικὴν εἰς τρία μέρη. Α'. Περὶ Ἀκρίτου καὶ τῶν μέσων τοῦ
νὰ τὴν ἀποφύγωμεν. Β'. Περὶ Πθανότητος καὶ Πῶς νὰ
πλησιάζωμεν, ὅσον ἐνδείχεται, εἰς τὴν σύνοσιν καὶ βεβαί-
ότητα. Γ'. Περὶ Μεθόδου, κατὰ τὴν ὁποίαν μεταδίδεται
ἡ ἀλήθεια.